

## ESEJ

U školskoj godini 2025./2026. ispituju se sljedeća književna djela:

1. Calderon de la Barca, Pedro, *Život je san*
2. Goethe, Johann Wolfgang, *Patnje mladog Werthera*
3. Krleža, Miroslav, *Gospoda Glembajevi*
4. Marinković, Ranko, *Kiklop*
5. Novak, Vjenceslav, *Posljednji Stipančići*
6. Petrarca, Francesco, *Izbor iz poezije*

### 1. Calderon de la Barca, Pedro, *Život je san*

#### BAROK

##### 17. st.

pesimizam, unutrašnje nezadovoljstvo, razmišljanja o smrti – povezanost s katoličkom obnovom, teme prolaznosti života, neumjerena raskoš i kićenost

**KONČETO:** stilski postupak nagomilavanja stilskih figura, a postiže se neobičnim metaforama, ponavljanjima, hiperbolama, zvučnim figurama

Povezan s katoličkom obnovom ili protureformacijom (katolička crkva želi iskoristiti književnost za prenošenje svojih ideja i povratak grešnika u krilo crkve. To je reakcija na Lutherov protestantizam koji želi bogoslužje na narodnom jeziku i skromni život svećenstva)  
Predstavnici u Europi:

##### Italija

Giambattista Marino – pjesnik – marinizam – pjesnička škola: naglašena upotreba neobičnih motiva, zvučnih figura, u prvom planu virtuoznost izraza, zapostavljenost izricanja osjećaja.

Torquato Tasso – ep *Oslobođeni Jeruzalem* (opjevan Prvi križarski rat koji je završio oslobađanjem Jeruzalema)

##### Španjolska

Luis de Gongora – pjesnik – gongorizam – neobična metaforika i učena/teško razumljiva poezija – kulteranizam

Calderon de la Barca – drama *Život je san*

Pedro Calderón de la Barca (Madrid, 17. siječnja 1600. - Madrid, 25. svibnja 1681.), najveći dramatičar španjolskog baroka i posljednji veliki pisac zlatnog vijeka španjolske književnosti.

### Život je san

Život je san filozofska je alegorija i najpoznatije djelo najvećeg dramatičara španjolskog baroka, Pedra Calderóna de la Barce.

**Pedro Calderon de la Barca (1600.- 1681.)**

#### **Život je san**

- najveći dramatičar španjolskog baroka
- napisao oko 200 kazališnih komada, 80 crkvenih prikazanja
- najpoznatije svjetovna drama: "Život je san" (1635.)
- filozofska drama
- tema: razmišljanje o životu, o prolaznosti svega
- osnovni motiv: sve je prolazno, sve nestaje poput sna
- de la Barca razmišlja o nekim važnim životnim pitanjima :
  - *Ima li čovjek pravo oduzeti život drugom čovjeku?*
  - *Je li čovjek nemoćan prema onomu što mu dosude više sile?*
  - *Što je zapravo život?*
  - *Je li život buđenje između dva sna?*
- likovi: **Sigizmund** – poljski kraljević
  - vlastiti ga je otac bacio u tamnicu
  - shvaća koja mu je nepravda učinjena.
  - kada ga Bazilije stavi na vlast, Sigizmund pokazuje svoj tiransku ćud
  - uspavavši ga ponovo ga vraćaju u tamnicu

- kad se probudio, stari ga čuvar uvjeri daje to sve bio samo san
- u njemu se javljaju sumnje u zaključuje da je život samo san i da ćemo se u smrti probuditi
- shvativši da je pogriješio, kada ga vojska oslobodi, postaje velikodušan i plemenit vladar

**Bazilije** - Sigizmundov otac; poljski kralj, astrolog

- dobar vladar, ali loš otac
- nakon što je iz zvijezda predvidio da će mu sin biti tiranin, Sigizmunda zatvara u tamnicu
- osjeća grižnju savjesti i stavlja sina na vlast želeći sebe uvjeriti da je proročanstvo bilo istinito.
- Sigizmund je pokazao svoju tiransku narav
- de la Barca otvara problem odgoja - bi li Sigizmund bio takav da su ga drugačije odgajali; da nije bio tamnici?

- u djelu se iznosi barokna misao: *Život je san, ali nakon njega dolazi buđenje – nakon smrti čovjek se budi u Božjoj milosti*

### **Sadržaj**

Upлашен proročanstvom da će mu sin biti zlotvor i tiranin, poljski kralj Bazilije dadne kraljevića Sigizmunda odmah nakon rođenja zatvoriti u samotnu kulu, gdje dijete odrasta u divljini i okovima. Prije konačne odluke o razbaštinjenju, Bazilije odluči da sina ipak jednom stavi na kušnju te ga uspavana prebacuje u svoj dvorac i predaje mu prividno vlast u ruke. No Sigizmund, navikao jedino na surovost i okrutnost, pokazuje stvarno tiransku ćud, na što ga kralj, omamljena, vraća u njegovu tamnicu, gdje se mladić sutradan budi u nedoumici što je san a što java. Međutim, narodu ne odgovara što Bazilije želi staviti moskovskog kneza, Astolfa, na vlast te diže pobunu. Oslobađaju Sigizmunda koji drugi put vlada pravedno. Neočekivano, daje zatvoriti vođu pobune i drama završava Sigizmundovim monologom gdje on ističe da mu je san bio učitelj.

U međuvremenu, kroz dramu se odvijaju druge paralelne radnje. Klotaldo, Sigizmundov čuvar, se suočava s činjenicom da ima kćerku Rosauru koja je prvobitno se u drami pojavila prerušena u muškarca. Klotaldo prepoznaje da je to njegova krv po maču kojeg je Rosaura nosila. Knez Astolfo se nalazi u ljubavnom trokutu sa princezom Stelom i Rosaurom. Znajući da Stela pripada plemićkoj krvi, Astolfo se plaši posljedica ukoliko bi oženio Rosauru koju ne

smatraju pripadnicom časne loze sve dok Klotaldo ne otkrije na kraju da je to njegova kći. Sigizmund, nakon svog krunjenja, daje Astolfu Rosauru, a on odluči oženiti Stelu.

### **Likovi**

**Sigizmund** - Glavni lik u drami. Shvativši da mu je oduzeta sloboda, da ga je vlastiti otac bacio u tamnicu zato što je vidio proročanstvo u zvijezdama, u Sigizmundu se isprepleću razna pitanja. U svom očaju, uspoređuje sebe sa slobodnim životinjama.

... Ptić u gnijezdu se izvali  
i čim bude pun biserja,  
šaren kao cvijet od perja  
i krilati buket mali,  
odmah leti leta laka  
kroz odaje bistra zraka  
i ostavlja blagostanje  
svoga gnijezda u stablima,  
a ja više duše imam,  
no slobode mnogo manje.

Susreće se s moralnim problemima i shvaća koja mu je nepravda učinjena. Kada ga Bazilije stavi na vlast, Sigizmund pokazuje svoj tiransku ćud. Shvativši da je učinio pogrešku, kada ga vojska oslobodi, vlada pravedno i čak zatvara glavnog pobunjenika govoreći da je izdao svog vladara (tj. Bazilija) i time pokazuje svoju pravednu buduću vlast.

**Bazilije** - Sigizmundov otac. On je primjer dobrog vladara kojeg puk poštuje, ali predstavlja lošeg oca. Nakon što je predvidio iz zvijezda da će mu sin biti tiranin, Sigizmunda zatvara u tamnicu. Uskoro i sam Bazilije osjeća grižnju savjesti i stavlja Sigizmunda na vlast želeći sebe uvjeriti da je proročanstvo bilo istina. Naravno, ništa drugo nije ni mogao očekivati - Sigizmund je pokazao svoju tiransku narav. Ovim problemom, de la Barca otvara problem odgoja - bi li Sigizmund bio takav da su ga drugačije odgajali; da nije bio u tamnici?

**Klarin** - lik lakrdijaš. Kroz čitavu dramu, Klarin ismijava sve događaje. Netipičan lik baroka, više pripada renesansom duhu. Završava tragično - ranjen tijekom pobune naroda protiv

smjene vladara (također jedan od problema koji de la Barca otvara -> Bazilije nema pravog nasljednika, a želi staviti Astolfa na vlast koji je moskovski knez. Narod ga na želi prihvatiti jer Poljska ne bi imala svog pravog vladara. Iz tog razloga, vojska diže pobunu i želi staviti Sigizmunda na vlast.)

## 2. Goethe, Johann Wolfgang, Patnje mladog Werthera

### EUROPSKI ROMANTIZAM

- vrijeme: javlja se krajem 18.st, a vrhunac je između 1800. i 1830.
- Romantizam je opće kulturni i umjetnički pokret, javlja se u doba velikih društvenih i povijesnih zbivanja (Francuska revolucija 1789., Napoleonov uspon i pad) koja snažno utječu na svjetonazor pojedinca koji više ne vjeruje u skladnost života
- značajke:
  - suprotstavljanje klasicističkom racionalizmu
  - oslanjanje na emocije, maštu i osjećaje
- snažan individualizam
- melankolija i pesimizam
- isticanje prirode kao utočišta za ranjenu dušu
  - «svjetska bol», osjećaj tuge zbog uzaludnosti i potpune promašenosti svijeta i života
  - lirika- dominantan književni rod
- javlja se interes za nove književne forme – roman u stihu, gazela itd.
- tematika:
  - okultna i mistična ( E. A. Poe)
  - intimna ( A. de Lamartine, J.W. Goethe, A. S. Puškin )
  - nacionalno- povijesna ( Victor Hugo)
  - dalekih nepoznatih krajeva ( G. G. Byron)
  - odmetništvo i sukob sa zakonom ( F. Schiller)

### GOETHE:

Johan Wolfgang Goethe: najveći njemački književnik i mislilac. Iz ugledne je obitelji, rođ. u Frankfurtu 1749. god., a umro 1832. god. Studirao je pravo u Strassburgu .Putuje Njemačkom, Italijom...istražuje i piše. Pisao je tekstove gotovo svih književnih vrsta i iz nekoliko znanstvenih područja. Uzori su mu: Biblija, Homer, Shakespeare, usmeno pjesništvo, Schiller...

*Patnje mladog Werthera:*

Epistolarni roman – roman u obliku pisama, s ljubavnom tematikom. To je prvi Goetheov roman-1774. god. koji sadrži autobiografske podatke Goethea koji je u Wertheru uspio izraziti ono što su mnogi osjećali, zbog tog su se romana jedno vrijeme u Njem. mnogi mladići ubili po uzoru na Werthera – pretjerana osjećajnost iz romana postala je modom tog razdoblja.

Roman psihološki analizira likove, a temelji se na poniranju u unutarnji svijet psiholoških reakcija.

Pravo romanističko djelo (likovi, radnja) koje odbacuje sve klasicističko.

Bitna funkcija pejzaža u djelu: krajolik je utočište banalnosti svakodnevnog života, ovisi o Wertherovom raspoloženju, opisuje njegovo unutrašnje stanje(duša) i najdublje osjećaje.

Roman prikazuje sudbinu individualnog pojedinca čija je ličnost simbol težnji i raspoloženja mlade generacije. Pisac je htio ocrtnati mlada čovjeka nadarena dubokim čistim osjećajem koji se ne snalazi u životu te rastrojen ljubavnim jadima (ljubavna strast potiče intenzitet doživljaja) izvrši samoubojstvo.

**tema:** Wertherova nesretna ljubav prema Lotti i njegovo nesnalaženje u okolini u kojoj se nalazi

**stil:** jednostavan, svjetsko, umjetničko i psihološko značenje

**Likovi:** Werther, Lotta i Albert

**Opis likova:**

**Werther:** Pasivan buntovnik. On je pretjerano osjetljiv, plemenit i darovit mladić. Lako se oduševi, a još lakše rastuži te prepušta tuzi i jadu. Zanositi se maštanjem, te tako gubi smisao za stvarnost – tipičan romantični junak. Mlad je, lijep, uglađen, simpatičan, materijalno dobrostojeći. Po struci je pravnik, radi kao činovnik, ali daje otkaz jer ne podnosi da mu netko zapovijeda. To je jadan romantičan čovjek koji ne živi u realnom, već svijetu mašte. Njegova ljubav prema Lotti prerasta u opsjednutost njome. On je pasivan lik koji se nedovoljno bori sa stvarnošću. Voli prirodu i književnost – Homera i Osijana (u tim djelima on i Lotta pronalaze sebe), glazbu. To mu je zajedničko s Lottom. Werther ima sposobnosti ali nema želju i ustrajnost u radu kad je riječ o realnom životu. On zanemaruje realno postojanje Alberta dok mašta o sreći s Lottom, zaobilazi sve realne probleme. Vođen je svojim slijepim emocijama, zadovoljava se mrvicama, ni sam ne zna što želi, ali očekuje razumijevanje drugih. Ljudi ga vole, pobuđuje naklonost, izaziva radost i povjerenje. Njegov sudar sa stvarnošću završava pravim slomom. Poimanje da je višak kod dvoje ljudi prema kojima iskreno gaji prijateljstvo tjera ga da stvari pokuša riješiti racionalno. A Werther se vraća. Činjenica da Lotta nikada neće biti njegova

pobuđuje u njemu revolt. Samoubojstvo kojim on okončava svoj život je čin osvete, a ne milosrđa. Osvetiti se htio mnogima: ljudima, društvenom poretku, moralu, licemjerstvu i lažnoj emocionalnosti. On je tzv. bajronovski junak: osoba u sukobu sa sredinom u kojoj živi ali i sa samim sobom. Ljubav je za njega patnja kojoj se ne može oduprijeti, smrt mu je jedini izlaz – oslobođenje od boli, te nada u ponovni susret s Lottom i ostvarenje sreće u nekoj novoj dimenziji postojanja.

**Lotta:** Albertova zaručnica. Oličenje je ženstvenosti: lijepa, nježna, iskrena, dobra, požrtvovna...

Ona je sposobna pružiti ono što traži moralni kodeks. Za razliku od Werthera njoj je lako pomiriti se sa životom. Njena simpatija pa i ljubav prema Wertheru je sasvim prirodna, iako nije i dozvoljena. Ali tu prekršaj ne čini Lotta, već Werther! Odanost prema Albertu dovodi je korak prema savršenosti, ona Wertheru nikad nije ništa obećala nit je skrivala da je Albertova. Lotta je na svoj način tragična žrtva – osuđuje sa na lagano umiranje u monotonij svakodnevnici života. Njoj je majka umrla i ostavila joj osmero braće da se brine o njima. Majci na samrti dala je obećanje da će poći za Alberta (važno!). Voli, isto kao i Werther: književnost, prirodu i glazbu. Ona voli Werthera ali toga se plaši i stoga biježi od njega. Njena velika ljubav prema Wertheru je potvrđena na kraju romana kad, kad se on ubija – njeno se stanje znatno pogoršava (strah za njen život).

**Albert:** Albert je po svemu trebao biti negativan lik koji je suprotnost Wertheru i zapreka iskrenoj ljubavi. Međutim sve dobro što ima Werther ima i Albert. Kontrast se nalazi upravo u Albertovu smislu za realan život (presudan u Lottinoj odluci). Albert je mlad, lijep, pametan, obrazovan, drag, ali i skučen i dosadan. Istina je da ne zna satima razlagati o osjećajima i uzdizati Lottu, ali ima stabilnost i promišljenost koji pružaju sigurnost, spokojstvo i toplinu. On je racionalan, hladan, realan i snalažljiv i voli Lottu na svoj način. Radišan je čovjek koji živi u realnom svijetu. Njegova čestitost i briga za Lottinu obitelj daju Lotti, sasvim logično, garanciju da će život proživjeti sretno i mirno, da će biti voljena i cijenjena supruga. Werthera voli i prihvaća što je veoma čudno! Ipak u Albertovoj strpljivoj reakciji prema Wertheru može se iščitati i nešto životne lukavosti. On je mudro spoznao da je Werthera bolje imati za prijatelja nego za suparnika, jer kako bi izgledao u Lottinim očima da ga je pokušao surovo odstraniti.

Uz malo strpljenja i u pravo vrijeme on je Lotti dokazao da je baš on pravi za nju. Dobar je čovjek koji zaslužuje Lottu, čak i Werther to misli.

### **Njemačka u 18. stoljeću**

- privredno i društveno zaostala za Engleskom i Francuskom
- razlomljena na manje države
- opće obrazovanje zaostalo, nepismenost, slabe navike čitanja

### **3 razdoblja u Goetheovu stvaralaštvu:**

1. tzv. pokret genija Sturm und Drang (Patnje mladog Werthera)
2. prijateljstvo s Friedrichom Schillerom (1759. – 1805.)
3. Djelo Faust i prihvaćanje romantizma

### **Patnje mladog Werthera**

- **roman u pismima (epistolarni roman)**
- **roman ima tri dijela:**
  - **Werther je upoznao Lottu, pratimo njegovu sreću i kasniju spoznaju da ta ljubav nema budućnosti (Lottin doživljaj Werthera; razlike između Alberta i Werthera)**
  - **Wertherov rad u poslanstvu; uvrijeđen napušta tu službu (utjecaj Sturm und Dranga koji ustaje protiv naslijeđenih privilegija i aristokratske prevlasti u njemačkom društvu) – socijalna dimenzija romana**
  - **urednik prikazuje Wertherovu sudbinu uoči i nakon njegova samoubojstva**
- **roman počinje „in medias res“**
- **Werther zastupa ideje da je čovjek dijete prirode, da velika nesreća može čovjeka nagnati na samoubojstvo, zalaže se za individualizam**
- **Povezanost s prirodom: „kao što se priroda priklanja jeseni, tako se jesen zbiva u meni i oko mene.“**
- **Panteizam (grč. πᾱς sav, svaki + θεός bog) je stajalište o posvudašnjoj prisutnosti Boga, ili da su Bog i svemir jedno te isto. Po panteističkom svjetonazoru, bog ne**



postoji kao samostalno biće odvojeno od pojavnosti, već je poistovjećen sa prirodom.

- Wertherova osjetljiva narav (hipersenzibilnost) u sukobu je s društvom, konvencijama i raznim prisilama
- Romantičarski doživljaj svijeta proizlazi iz osjećaja nesklada između ideala i zbilje (verterizam)

### Utjecaj Goetheova Werthera

- mladi muškarci oblače modro-žuta odijela
- samoubojstva
- Lotta na kineskom porculanu

### 4. Krleža, Miroslav, Gospoda Glembajevi

#### **KNJIŽEVNO STVARALAŠTVO MIROSLAVA KRLEŽE (1893. – 1981.)**

- najpoznatiji hrvatski pisac 20. stoljeća
- potpisuje *Deklaraciju o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* (1967.)
- potpredsjednik je JAZU (jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas HAZU) - osnivač je Leksikografskog zavoda u Zagrebu – danas Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“
- Miroslav Krleža svoje prvo djelo **LEGENDA** objavljuje 1914. godine (početak 1. svj. rata i ekspresionizma kao književnoga razdoblja
- njegovo stvaralaštvo traje sve do objave *svog posljednjeg romana ZASTAVE* (1962. – 1968.)
- Krleža je u svojim djelima odrazio duh vremena ostajući vjeran svom stvaralačkom načelu o Slobodi umjetničkog stvaranja

### **KRLEŽINE DRAME (ciklusi/etape/faze)**

#### **1. Simbolističko-ekspresionistička faza stvaralaštva (1913. – 1918.) 1922. – naknadno dodana drama Adam i Eva)**

Prvi Krležin dramski ciklus (ciklus legendi): *Legenda*; *Maskerata*; *Kraljevo*; *Kristofor Kolumbo*;

Michelangelo Buonarroti; *Adam i Eva* (naknadno dodana drama)

Obilježja: U tim se dramama Krleža bavi općeljudskim pitanjima, a glavni likovi su uglavnom legendarne ličnosti, odnosno iznimne sposobnosti – vizionari, umjetnici. Drame

su lirski i simbolički intonirane, a u njima se pojavljuju i ekspresionistička obilježja - masovne scene, vizualni i zvučni efekti.

## 2. Ekspresionističko - realistička faza (1918. – 1923.)

Drugi Krležin dramski ciklus (ratni ciklus): Galicija > U logoru; Vučjak; Golgota  
Obilježja: Iako se u dramama pojavljuju i neka ekspresionistička obilježja (kvantitativne scene, snovi, vizije) u njima prevladava tzv. scenski realizam (kvalitativna drama u kojoj su likovi produbljeni, a dramska radnja utemeljena na prikazu ratne stvarnosti).

Napomena: Drama Galicija je zabranjena sat vremena prije premijere uz obrazloženje da je sastavni dio tobožnjega komunističkog planiranog puča.

## 3. Psihološka faza – analitičko-realističke drame / ciklus o Glembajevima 1926./1931.

Treća Krležin dramski, tzv. glembajevski ciklus kojemu pripadaju 3 drame: Gospoda Glembajevi; U agoniji; Leda

### Gospoda Glembajevi (1928.)

**Vrsta:** psihološka drama

Radnja se u ovoj drami odvija u tri čina:

1. čin: prikazuje sukob Leonea s glembajevskom sredinom
2. čin: sukob Leonea i oca; Glembajeva smrt
3. čin: bankrot; Leone – barunica Castelli – Beatrice; baruničina smrt

Drama je dio ciklusa O Glembajevima (*Gospoda Glembajevi*, *U agoniji*, *Leda*) i temelji se na sukobu : Leone – otac – barunica Castelli.

Glembajevi su bogata aristokracija u čijim životima postoji dvojnost između:

| PRIVIDA → LAŽI                                                                             | SUŠTINE → ISTINE                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>• bogatstvo ljepota</li> <li>• sreća moć</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• lažljivci</li> <li>• kradljivci</li> <li>• ubojice</li> <li>• preljubnici</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• potvrđena <b>Barboczy legenda*</b> (Leone postaje ubojica, barunica je preljubnica, Ignjat varalica, a mladi je Oliver sudjelovao u razbojstvu u kojem je ubijen čovjek)</li> </ul> |

\*Barboczyjeva legenda – svi su Glembajevi lažljivci, kradljivci, prokletnici i ubojice.

Rasipništvo, ludilo, ubojstva i samoubojstva rješenja su u svim glembajevskim krizama.

**Tema:** propast bogate i ugledne aristokratske obitelji Glembaj; njihova je financijska propast ujedno i moralna propast

**Mjesto i vrijeme radnje:** dom obitelji Glembaj, između 1 i 5 sati ujutro; početak 1913. godine

**Socijalna pozadina:** socijalnu pozadinu drami daje slučaj Rupert-Canjeg

- prvi je Glembaj ukradenim crkvenim srebrom započeo obiteljski uspon od međimurskih seljaka do uglednih industrijalaca i bankara
- postupno razotkrivanje nemoralnog života Glembajevih i njihovog propadanja – financijskog, moralnog, biološkog
- gl. lik: Leone Glembaj – 38-godišnji senzibilni intelektualac i slikar, bio je vezan uz majku, dolazi kući nakon 11 godina, mrzi glembajevštinu, sukobljava se s obiteljskom sredinom
- sukob s ocem – sukob intelektualca i umjetnika s trgovcem, duhovnog s materijalnim
- ukazuje mu na nemoral svoje maćeha, barunice Castelli, optužuje ga za smrt svoje majke
- očeva smrt (infarkt)
- razotkrivanje Glembajeve «moći» (laži, dugovi, falsifikati)
- financijski slom Glembaja, kojim je najviše pogođena barunica
- ona otkriva Leonu motive svoje udaje za njegovog oca te svoju prošlost
- ukazuje na pokvarenost Glembaja
- Leone se sukobljava i s njom; u psihičkom rastrojstvu je ubija
- Leone se obračunava s Glembajevima zbog preljuba, prijevara, gramzivosti, malograđanštine
- on sam preljubnik je i izraziti malograđanin koji svima oko sebe daje moralne lekcije kojih se sam ne pridržava
- bori se protiv Glembaja u sebi, ali na kraju dokazuje da je čisti Glembaj

Leone i Ignjat Glembaj → Leone i otac su različiti: Ignjat je poslovan i racionalan bankar, predstavnik građanstva koji uživa u gomilanju i komforu, čovjek kojem je novac pretpostavka svih vrijednosti, preduvjet čovjekove sreće. On je nezainteresiran za Leoneovo slikarstvo, smatra ga bezvrijednim kao i Leoneov poziv, a Leoneu je kao umjetniku stran njegov materijalizam, a mržnja se pojavljuje i zbog Ignjatova odnosa prema njegovoj majci.

Leone je razapet između nagona i razuma (na tu njegovu unutarnju razapetost ukazuju i dvije žene: barunica Castelli i sestra Angelika). Svoju viziju oca Leone prikazuje crtajući očevu posmrtnu masku koju, na žalost svih nazočnih uništava jer nije prikazao kako treba donju čeljust koja je za njega materijalno obilježje glembajevštine, toliko bitne u viziji očeva lika.

Leone je srušio očevu viziju sretnoga braka (koja se temeljila na vjerovanju da ga Charlotte voli) razotkrivajući njezin preljub sa Silberbrandtom, što je početak Glembajeva kraja.

Na kraju postaje ubojica (iako cijelo vrijeme negira da je Glembaj jer da je bliži majčinoj danijeljevskoj liniji, no ubojstvom barunice i sam dokazuje svoju glembajevsku krv).

Krleža nam likove i njihove sukobe otkriva kroz dijaloge i didaskalije. Dijalozi su nosioci dramskoga jer kroz njih izbijaju osjećaji i unutrašnji sukobi i odnosi. U početku su ti dijalozi

kratki. Ton je prividno smiren, česte su stanke, naglašavanje pojedinih riječi, ali kako se događaji odvijaju i temperatura raste, ton se povisuje pa se Krleža služi gradacijom u razvijanju dijaloga.

Krleža je Glembajeve prikazao s raznih strana.

1. povijesne
  2. genealoške (rodoslovlje)
  3. društvene
  4. psihološke
- 
1. Glembajevi su u početku bili seljaci slobodnjaci, spominju se u 18. st. Njihov je uspon i bogaćenje započelo pljačkom i zločinom. Svoj vrhunac doživljavaju krajem 19. st. U 1. svj. ratu doživljavaju slom, a poslije rata ih nalazimo u vidu ostataka raspršenih između Pešte, Beča i Zagreba i ne predstavljaju nikakvu društvenu snagu.
  2. Glembajevi su u početku bili kmetovi, pa slobodnjaci, a kako je raslo njihovo bogatstvo i njihova moć, granale su se njihove rodbinske veze, povezivali su se s predstavnicima plave krvi pa su tako postali građansko – patricijska obitelj. Paralelno se s njihovim usponom i bogaćenjem javljaju u njih znakovi degeneriranosti, naime, gotovo nitko od Glembajevih nije normalno umro; ili su se otrovali, ili poludjeli, ili bacili u rijeku, skočili s prozora.
  3. Glembajevi su pripadnici višeg društvenog sloja, oni su uglavnom bankari, industrijalci, veletrgovci, pravni savjetnici. Izraziti su kozmopoliti, što znači da se podjednako dobro osjećaju i u Pešti, Beču i Zagrebu. Govore razne jezike, a njihova je konverzacija vezana uz politiku, pravo, filozofiju, umjetnost. Oni posjećuju otmjena mjesta, besprijeckorno su obučeni, njihovi su maniri otmjeni, no to je sve fasada iza koje se kriju animalni porivi i duševna praznina.
  4. Kroz dijaloge izbijaju strasti, nemiri, nervoze, unutrašnji sukobi (Leone je konstantno nervozan/*überspannt*).

### **Kratak sadržaj:**

#### 1. čin

Radnja ove drame započinje jedne večeri 1913. godine, u kući Ignjata Glembaja, imućnog bankara. Te večeri u bankarevoj kući odvijala se proslava svečanog jubileja tvrtke Glembaj LTD. Na proslavu su bili pozvani samo važni i ugledni uzvanici, kakvi su bili i sami Glembajevi. Ali na proslavu je, došao i Leone Glembaj, Ignjatov sin iz prvog braka. Leone je bio slikar i doktor filozofije koji je 11 godina izbivao iz kuće i putovao po Europi. Radnja se nastavlja u salonu ukrašenom portretima obitelji Glembaj. Uzvanici su se šetali po salonu, promatrali portrete te ih komentirali, uglavnom se diveći uspješnim članovima ove obitelji. U salonu je sjedila i Angelika, udovica Leoneovog starijeg brata, koji se prije nekoliko godina ubio. Leoneu se uvijek sviđala Angelika. Počeo je razgovarati s njom o njenom portretu na zidu, istaknuvši kako slikar nije pogodio neke njene crte lica. To je Angeliki potvrdilo da je Leone

upamtio njeno lice u tančine, što znači da gaji osjećaje prema njoj. To stvori nekakvu strastvenu napetost između njih.

U salon su tada došli župan Fabriczy i dr. Silberbrandt, ispovjednik barunice Castelli, druge Ignjatove supruge. Pridošli su počeli razgovarati o uspješnosti članova obitelji Glembaj, na što Leone prkosno odvraća da su svi Glembajevi lopovi i ubojice. Kako bi to potvrdio, ispričao je legendu stare Barbóczyjeve. Po toj legendi prvi je Glembaj stekao svoje bogatstvo tako što je opljačkao kranjskog zlatara dok je nosio zlato u varaždinsku crkvu. Zlatara je ubio, a od plijena stekao veliki imetak koji ga je uzdigao na društvenoj ljestvici. Od tada nad Glembajevima vidi prokletstvo zbog kojeg su svi Glembajevi bolesni, nestabilni, skloni kriminalu i prevari, a ne ustručavaju se ni ubojstva.

Većina Glembaja na kraju počinu ili ubojstvo ili samoubojstvo. Samo u posljednjoj generaciji ubili su se Leoneov brat, majka i sestra. Leone je, na opće zgražanje, nastavio govoriti o razvratnim zločinima koje su počinili članovi njegove obitelji, zbog čega su se mnogi počeli odmicati od njega i ogovarati ga.

Neugodnu situaciju prekinuo je odvjetnik barunice Castelli, ušavši u salon s novinama u ruci. Komentirao je kako su socijalističke novine ponovo objavile članak koji govori protiv barunice Castelli. Naime, nedavno se ubila švelja obitelji Glembaj, bacivši se kroz balkon njihove vile. Smatralo se da je to bio njen posljednji očajnički čin, nakon što je barunica odbila dati joj novčanu potporu. Od barunica se očekivalo da će joj pomoći jer je ona kočijom pregazila i ubila šveljinu svekrvu. Nakon toga švelja je ostala sama, a k tome je bila i trudna. Bez novca završila bi na ulici, pa se radije ubila kada je vidjela da joj ohola barunica, koja je još i skrivila smrt njene svekrve, neće dati novac.

Ipak, uvaženi članovi društva u salonu smatrali su da je barunica nepravedno optužena za skandal. Kada je barunica s mužem Ignjatom napokon došla u salon, Leone nije mogao izdržati, a da ne optuži svoju maćehu za oba ubojstva. Rekao je da njena odgovornost za trudnu švelju bila moralna, ako već nije bila formalna. Ovaj komentar uzrujao je barunicu, pa se povukla iz salona. Dr. Silberbrandt, baruničin ispovjednik, ali i ljubavnik, odmah je svalio krivnju za smrt švelje na Leonea jer je Leone rekao švelji Faniki da joj je bolje baciti se kroz prozor nego čekati da će joj barunica ikada išta dati.

Ova je optužba uznemirila je i razbjesnila Leonea. Počeo je napadati dr. Silberbrandta i barunicu govoreći da su njih dvoje ljubavnici. To je čuo i njegov otac, ali Ignjat nije htio povjerovati u takve izjave, koliko god se činile istinite. Ali ova je optužba na kraju zabrinula doktora, pa je ovaj molio Leonea da povuče tu optužbu pred Ignjatom, a Leone je to odbio smatrajući da je optužba istinita.

## 2. čin

Leone je uzrujan otišao u svoju sobu kako bi se spakirao i ponovo otputovao. U sobu mu je došao otac i počeo pričati o nevažnim temama. Ali to je bio samo uvod jer je vrlo brzo Ignjat zahtijevao da mu Leone objasni što je mislio reći s tim optužbama da su barunica i doktor ljubavnici. Leone mu kaže sve što misli, ali to samo izazove svađu između oca i sina. Leone počne optuživati oca i barunicu da su krivi za smrt njegove majke. Iako su znali da se njegova majka ubila, Leone sumnja da ju je ubila barunica kako bi se mogla udati za Glembaja.

Leone počne pričati o svojoj sestri, Alis Glembaj, za koju su svi govorili da se utopila nakon što joj se čamac slučajno prevrnuo na jezeru. Ali Alis je bila odlična plivačica i sve stvari koje je imala sa sobom, ostale su netaknute u čamu, pa je Leon rekao da je ona zapravo namjerno skočila u vodu kako bi se utopila. Leone je ocu rekao da je Alis to učinila jer je otkrila da je barunica Castelli spavala s njenim zaručnikom. A zatim je Leone, da potvrdi baruničin nemoral,

ispričao ocu kako je barunica i njega pokušala zavesti kada je bio mlad, one godine kada se vratio kući s fakulteta na ljetne praznike.

Ignjat to više nije mogao slušati, pa je u bijesu udario sina. Vani je počela oluja koja je nadglasavala svađu oca i sina. Na vrhuncu svađe Leone je priznao da ga je barunica uspjela zavesti i da su njih dvoje spavali. Nakon tog sramotnog čina, s kojim Leone nije samo iznevjerio oca, već, prije svega, svoju pokojnu majku, Leone je otišao iz kuće i jedanaest godina se nije htio vratiti. Ovo priznanje pokosilo je Ignjata. Pozlilo mu je i on je počeo dozivati svoju ženu. Ali ona nije bila u sobi, što je potvrdilo sumnje starog Ignjata. Kada je barunica napokon došla, rekla je da je bila u vrtu jer je hvata strašna migrena. Na te je riječi starac pao na pod i umro nakon srčanog udara.

### 3. Čin

Nakon što je Ignjat umro, položili su ga na njegov krevet. Leone je sjedio uz tijelo oca i slikao njegov portret. U sobi su bili još i doktori Silberbrandt i Altmann. Razgovarali su o životu, a Leone bi samo sarkastično komentirao njihove izjave. Obiteljski odvjetnik pokušavao je telefonski saznati kako će Ignjatova smrt utjecati na tvrtku i financije obitelji.

U sobu je ušla i barunica te je počela razgovarati s Leoneom. Spomenula je njihovu kratku vezu i osjećaje koje je tada imala prema njemu, što se njemu učinilo kao prvi razgovor u kojemu je barunica bila bar malo iskrena. Odvjetnik je pozvao barunicu da popričaju o Ignjatovoj ostavštini.

U sobu je tada ušla i Angelika. Leone joj je rekao da je ona jedina iskrena osoba u kući te je samo zbog nje ovdje ostao. Priznao joj je da sebe krivi za očevu smrt, pa mu nakon toga pozli, a Angelika ga pokuša utješiti, kao što je to uvijek i činila. Leone joj kaže kako je znao da će se dogoditi nešto loše jer to se uvijek dogodi kada sanja mrtve ribe.

Razgovor Angelike i Leonea prekine barunica Castelli, bijesno uletjevši u sobu nakon što je saznala da joj muž nije ostavio nikakav novac. Vrištala je kako je Ignjat potrošio čak i njen novac, pa je sada ostala bez čega. Počela je vrijeđati Leonea, a pogotovo Angeliku, optužujući ih da bludniče pred tijelom mrtvog oca. Leone se razbjjesni na to, počne se svađati s barunicom i napadati je. U trenutku najveće ljutnje zgrabio je škare s očeva stola i njima ubio barunicu.

Angelika je ostala nepomična od šoka kada je sluga rekao da je doktor ubio barunicu. Izvana se još samo čuo cvrkut ptica.

#### Stilska obilježja drame:

- simbolistički element: simbolika ženskih likova (ukazuju na unutarnju Leoneovu podvojenost)
- naturalistički: biološka motiviranost likova (podloga je Barboczy legenda)
- realistički elementi: Leoneova izjava o barunici Castelli i Silberbrandtu kao povod za dramski sukob između oca i sina u 2. činu; Ignjatova smrt; financijska propast; baruničina smrt; socijalna pozadina drame (slučaj Rupert-Canjeg)
- govorna karakterizacija likova: članovi obitelji Glembaj govore tzv. agramerski obojenim njemačkim jezikom za koji sam Krleža kaže da je čista „literarna fikcija“

*(„Kao što jezik mojih kajkavskih balada nikada nije bio jezik blebsa, tako i agramerizma, kakav se govori sa moje scene, nikada nije bilo.“)*

- **ibsenovska kvalitativna dramaturgija** za koju je karakteristično uvođenje modernih tema i zamjenjivanje vanjskih sukoba unutarnjim

### **Pojmovi i simboli:**

- Barboczyjeva legenda – provodni motiv koji se javlja nekoliko puta; legenda po kojoj su svi Glembajevi ubojice i varalice, a njihovi su potomci opterećeni obiteljskim nasljeđem.
- Danijelijevska i glembajevska priroda – danijelijevska krv povezana je majčinom plemenitaškom grčko-venecijanskom linijom po kojoj je Leone baštiniio tankoćutnost, ali i psihičku nestabilnost, a glembajevska se krv odnosi na animalnu, grabežljivu prirodu Glembajevih.
- Grmljavina i oluja – priroda najavljuje i prati dramski sukob i njegovu gradaciju.

### **Aktualizacija:**

- obiteljski odnosi
- nemogućnost ostvarivanja iskrene komunikacije u obitelji
- naličje društvenoga ugleda

### **Usporedba Leone Glembaj – Filip Latinovicz**

- motiv povratka u zavičaj
- sukob s obitelji (Leone s ocem, Filip s majkom)
- umjetnici, slikari (slikarska kriza)
- problematičan odnos sa ženama

## **4. DRUGA MODERNA (Kiklop)**

- razdoblje u književnosti od 1952. do 1969. g.
- naziv „druga moderna”- zbog sličnosti s modernom iz razdoblja od 1892. do 1914.  
(mnoštvo stilova, usmjerenost na europsku i svjetsku književnost )

- prijelomna godina u poslijeratnom razdoblju je 1952.g.
- dolazi novi naraštaj pisaca rođenih između 1920. i 1930. koji su hrv. književnost doveli do preporoda (književnost je od 1945. do 1952. bila vezana za politiku)
- počeli su se okupljati oko čas. „KRUGOVI” koji je pokrenut 1952.g. (urednik Vlatko Pavletić)
- poetiku „krugovaša” najbolje izražava krilatica V. Pavletića – „*Neka bude živost.*”
- „krugovaši”: ☺ žele slobodu u umjetničkom stvaranju
  - ☺ ne prihvaćaju nikakve konvencije ni pravila
  - ☺ ne prekidaju s književnom tradicijom (uzori: Matoš, Šimić, Ujević)
  - ☺ otvaraju se prema europskoj i svjetskoj književnosti

- u razdoblju ”krugovaša“ (1952.-1958.) najzastupljenije je pjesništvo
- poezija “krugovaša” govori o htijenjima i željama, te o problemima našeg čovjeka (u poeziju prodiere govor ulice - slang) - pjesnici: Jure Kaštelan, Vesna Parun, Josip Pupačić, Slavko Mihalić, Ivan Slamnig, Vesna Krmpotić, Slavko Mađer, Nikola Miličević, Mak Dizdar,
- u razdoblju 50-ih i 60-ih god. svoje zbirke pjesama objavljuju istaknuti pjesnici poput : Ujevića, Cesarića i Tadijanovića- najzastupljenije prozne vrste su novela i roman
- najčešće teme su: ratna problematika te opis psihičkog života intelektualaca
- pisci: Vjekoslav Kaleb (*Divota prašine*), Vladan Desnica (*Proljeća Ivana Galeba*), Petar Šegedin (*Djeca božja*), Mirko

Božić (*Kurlani*), Slobodan Novak (*Mirisi, zlato i tamjan*), **Ranko Marinković** (*Ruke, Glorija, Kiklop*)

- godine 1961. počinje izlaziti novi čas. „RAZLOG” (izlazi do 1968.; književnici - razlogovci)
- časopis je promicao poeziju i kritiku
  - razdoblje “razlogovaca” traje od 1961. - 1968.g.
  - „razlogovaci” su: Danijel Dragojević, Dubravko Horvatić, Zvonimir Majdak, Ante Stamać
  - na poeziju “razlogovaca” velik utjecaj imala je filozofija egzistencijalizma
  - tematika: egzistencijalni problemi, beznade, urbani život
  - proza je slabije zastupljena



- stariji pisci u tom razdoblju stvaraju svoja velika djela: **R. Marinković „Kiklop”**, S. Novak „Mirisi, zlato i tamjan”, M. Krleža „Zastave”
- ostali časopisi: Književnik” (1959.-1961.), „Umjetnost riječi” (1957. – izlazi i danas)

### **Ranko Marinković (1913., Vis – 2001., Zagreb)**

#### **“Kiklop”**

- OŠ pohađao je u rodnome mjestu, gimnaziju u Splitu i Zagrebu
- diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu
- bio je direktor Drame HNK u Zagrebu, a od 1951. i profesor na zagreb. Akademiji za kazališnu umjetnost
- djela: “**Ruke**” (zbirka novela); romani: “**Zajednička kupka**” , “**Never more**”  
drame: “**Glorija**”, “**Albatros**”
- **moderni roman** (razlomljena struktura, opis psih. života likova, unutarnji monolog)
- **simboličan naslov – kiklopi** – jednooki divovi iz grč. mitologije (najpoznatiji je **Polifem**), **ljudožderi**
- kiklop – simbolizira rat i ratna stradanja, kanibalski svijet, ljudsku animalnost
- vrijeme radnje: predratno i ratno doba (od 1939. do 1941.) – početak rata
- mjesto radnje: Zagreb
- tema: rat i njegove posljedice u čovjekovu životu
- likovi:

#### **Melkior Tresić (Eustahije, Kior) – moderni Odisej koji se odupire ratu (kiklopu)**

- intelektualac, prof. filozofije, novinar, kazališni i filmski kritičar
- opsjednut strahom od rata i smrti
- izglednuje se kako bi izbjegao mobilizaciju

- dane provodi u kavanama i ispraznim intelektualnim razgovorima
- ljubuje s Enkom, žudi za Vivijanom
- ne snalazi se u surovom svijetu vojarne – spas vidi u bolnici
- dopijeva i u ludnicu iz koje je otpušten i proglašen nesposobnim za vojsku
- vraća se u opustošen grad
- prijavljuje se u vojsku kako bi pronašao smisao svog postojanja, ali se u zadnji čas predomisli i bježi
- slomljen i razočaran puže prema zoološkom vrtu (Zoopolis) simbolično pokazujući čovjekov pad od humanog bića do četveronošca sposobnog samo za golo preživljavanje

**Maestro (Ludi Kukac)** urednik gradske rubrike, pijanac

- ubila ga električna energija; svoje tijelo prodao je anatomskom institutu

**Ugo (Parampion)** – novinar, šaljivdžija, ženskaroš

**Atma (Adam)** – Melkiorov susjed, kiromant (čita budućnost iz dlana)

**Vivijana** – žena Melkiorovih snova

**Enka** – Melkiorova ljubavnica, razmažena bogatašica, bludnica

**Don Fernando** – novinar

**Čičak, Major, Krele**

- roman možemo podijeliti na tri tematske cjeline:

- 1.) Melkiorov život prije odlaska u vojsku
- 2.) Melkiorov život u vojsci, bolnici i ludnici
- 3.) Melkiorov život nakon izlaska iz ludnice

- naslov upućuje na intertekstualnost (utjecaj jednog knjiž. djela na drugo): rat kao suvremeni kiklop Polifem koji prijete čovjeku

- unatoč jedinstvenoj radnji u Kiklopu možemo uočiti 3 razine:

- 1.) realistička – predratni intelektualni svijet usredšten u gostionicama
- 2.) arhetipska (prauzor) – pojava mitoloških ličnosti – kiklop, Odisej, Menelaj
- 3.) onirička (onirizam – stanje duha slično snu) – drama o sudbini brodolomaca s broda Menelaj

## 5. Novak, Vjenceslav, Posljednji Stipančići

### HRVATSKI REALIZAM

- nakon Šenoina doba
- 1882. do kraja 19. stoljeća
- obilježeno vladavinom Kluena Hedervaryja i mađarizacijom te sukobima dviju političkih stranaka: Stranke prava i Narodne stranke
- većina hrvatskih realista pripada pravašima i zalaže se za samostalnu hrvatsku državu, a u svojim djelima ukazuje na društvene i socijalne probleme
- propada plemstvo i osiromašuje i propada selo – česta tema u djelima
- **regionalizam** u realizmu: postoje 4 književna kruga:

#### 1. Hrvatsko zagorje

**Ante Kovačić** – roman *U registraturi*: o školovanju Ivice Kičmanovića u gradu; odnos selo-grad

**Ksaver Šandor Gjalski**: zbirka novela *Pod starim krovovima* (tema: propadanje plemstva)

#### 2. senjski krug

**Vjenceslav Novak**, roman *Posljednji Stipančići* : o propadanje senjske patricijske obitelji. Kći Lucija žrtva je patrijarhalnog odgoja. Zanimaruje ju otac Ante Stipančić koji slijepo obožava sina Jurja. Majka Valpurga nema pravo glasa; ona je slobodna ropkinja u obitelji. Na kraju Lucija umre, a nakon nje i majka, sama, kao prosjakinja

**Silvije Strahimir Kranjčević** – senjski pjesnik; jedini pjesnik u realizmu

Zbirka pjesama: *Bugarkinje, Trzaji* (bugariti = tužno pjevati; naricati)

pjesma *Moj dom*: *Ja domovinu imam/ tek u srcu je nosim* (početni stihovi)

pjesma *Mojsije* (poznati refren: *Mrijeti ti ćeš kada počneš sam u ideale svoje sumnjati*)

pjesma *Gospodskom Kastoru* – alegorijska: o psu koji se ulizuje kako bi ugodno živio u toplom domu

### 3. istarski krug

**Eugen Kumičić, roman *Začudeni svatovi i Urota zrinsko-frankopanska***

jedini književnik koji zagovara naturalistički program

### 4. slavonski krug

**Josip Kozarac, pripovijetka/novela *Tena***

Tema: Tenin moralni pad (Tena je kao Slavonija: iskorištavaju je stranci: ona moralno i fizički propada kao žrtva patrijarhalnog odgoja i prodora stranog kapitala u Slavoniju.)

Tena je slavonska ljepotica koji uzdržavaju razni muškarci i ona se svojom ljepotom koristi kao jedinom vrijednošću sve dok ju Ciganka ne uništi: donijela joj je zaraženu maramu iz Bosne te je Tena dobila boginje i sva je bila unakažena

***Vjenceslav Novak (1859.-1905.)***

***Posljednji Stipančići***

- najplodniji pisac hrvatskog realizma
- “hrvatski Balzac”
- opisivao je dvije sredine: Senj i Zagreb
- djela: pripovijetke – *Iz velegradskog podzemlja*, *U glib*  
romani – *Posljednji Stipančići*, *Pavao Šegota*, *Tito Dorčić*
- vrijeme radnje: 1. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Senj
- tema: propadanje ugledne senjske patricijske obitelji Stipančić
- obitelj **Stipančić** čine:
  - autoritativni otac Ante
    - svu svoju pažnju i ljubav usmjerio na sina dok kćerku potpuno zanemaruje
    - sav svoj imetak potrošio na sina
    - ženu i kćerku ostavio u potpunoj neimaštini
  - požrtvovna majka Valpurga
    - povučena, plaha, podređena autoritetu svoga muža
  - rastrošni i nemoralni sin Juraj – razmetni sin
    - bezobziran, sebičan, bezosjećajan, sklon porocima

- promijenio ime u Gyorgy Istvanffy
- **nesretna i dobra kći Lucija**
  - osjeća se zapostavljena, neslobodna i neravnopravna
  - zaljubljena u Alfreda, Jurjeva prijatelja
  - na kraju umire od tuberkuloze
- **Martin Tintor** – mladi sjemeništarać, zaljubljen u Luciju
- na Valpurginu zamolbu piše Luciji pisma predstavljajući se kao Alfred
- ✓ **uokviren roman** – počinje i završava **istim likovima**, vremenom i mjestom

**\* Novak se u romanu bavi mnogim problemima:**

- 1.) obiteljski odgoj
- 2.) odnos roditelja i djece
- 3.) uloga žene u patrijahalnoj obitelji
- 4.) propadanje patricijske obitelji
- 5.) ilirizam i njegov odjek u Senju

6. **Petrarca, Francesco, Izbor iz poezije**

**HUMANIZAM I PREDRENESANSA**

**13. i 14. st.**

- Humanizam je kulturni pokret, čovjek je polazište u shvaćanju svijeta i života.
- Uzor antika. Piše se na latinskom.
- Javlja se u Italiji.

**Predrenesansa**

- Književnopovijesno razdoblje koje je navijestilo renesansu.
- Javlja se istovremeno s humanizmom.
- Uzor je antika, čovjek u središtu, piše se na narodnom jeziku.
- Predstavnici u Italiji: Dante, Petrarca, Boccaccio

- **FRANCESCO PETRARCA: Kanconijer** (zbirka ljubavnih pjesama)

- - talijanski pjesnik
- Prvi put se iskazuje ljubav prema konkretnoj ženi (Lauri) koju idealizira i veliča, ona je kao božansko biće
- 2 dijela zbirke: za života gospođe Laure i nakon njezine smrt
- - **Petrarca je utemeljio pjesničku vrstu – sonet** (Petrarkin ili talijanski sonet – 2 katrene + 2 tercine s rimom – abba abba cdc cdc)
- petrarkizam: pjesnička škola po uzoru na Petrarca 15. i 16. st. diljem Europe  
Imitira se tematsko-motivski, stilski sloj Petrarčina pjesništva i sonet

- inspiracija: nesretna ljubav prema Lauri
- na Kanconijeru je Petrarca radio gotovo cijeli život (od 1327. kada je sreo Lauru)
- u pjesmama govori o:
  - neuzvraćenoj ljubavi
  - ljepoti voljene žene
  - prvom susretu
  - nedostižnosti voljene žene
  - svojoj boli i tuzi

- utemeljio je ideal ženske ljepote:
 

|                     |                      |
|---------------------|----------------------|
| a) duga plava kosa  | e) zubi poput bisera |
| b) tanke crne obrve | f) dugi, bijeli vrat |
| c) crne, vedre oči  | g) bujne grudi       |
| d) blijedo lice     | h) graciozan hod     |

- po uzoru na Petrarku pišu mnogi europski pjesnici pa tako i hrvatski (Hanibal LuciĆ, Šiško Menčetić, Džore Držć)
- Petrarkini oponašatelji nazivaju se **petrarkisti**, a njegovo pjesništvo – **petrarkizam**